

Գ. — Ժողովուրդ մը որ կ'ապրի ուրիշին հպատակութեան տակ, կամ փոքրիկ գաղութ մը կը կազմէ ուրիշ երկրի մը մէջ, ուրիշի իշխանութեան ներքեւ:

Դ. — Երկու ժողովուրդներ կ'ապրին իրարու հետ միասին, երրորդի մը հպատակութեան ներքեւ:

Ե. — Ապագայի մէջ իրականանալիք հազուադէպ օրինակ մը. երբ երկու կամ աւելի ժողովուրդներ կ'ապրին իրարու հետ միասին, բոլորն ալ անկախ, մշակութային և պետական հաստատր պայմաններով:

Լեզուն ըլլալով ընկերային հընոյթ մը, չի կրնար զերծ մնալ այս պայմաններէն:

Երբ նուաճուած ժողովուրդ մը միասնաբար ապրելով կ'ընդունի նուաճողի լեզուն, պէտք է ենթադրել շրջան մը. երբ նուաճուած ազգը երկլեզուեան է. այսինքն կը խօսի թէ՛ արիողնիւրու և թէ՛ իր մայրենի լեզուն: Եւ քանի որ երկու լեզուներ գործածելը մտքի ծանրաբեռնութիւն է, ուստի մէկը կը ջնջուի. ու այդ մէկը կ'ըլլայ սովորաբար նուաճուած ժողովուրդի լեզուն: Ինչ որ ալ պատահի սակայն, նուաճողներու լեզուի ազդեցութիւնը իրենց աշխարհագրական սահմաններէն դուրս չ'անցնիր, մինչդեռ քաղաքակրթութեան ազդեցութիւնը լեզուն իր սահմաններէն դուրս կը տանի: Այսպէս, թուրքերէնի ազդեցութիւնը կը տարածուի թուրքիստանէն մինչև Պալէստինայի և աւելին չ'անցնիր, իսկ յուսնաբանի ազդեցութիւնը սփռուած է ամբողջ աշխարհի վրայ:

ԱՆՈՒՇԱԿԱՆ ՎՐԴ. ԶՂԱՆԵԱՆ
(Շարունակելի՝ 4)

ՀԻՆ ԷՋԵՐ

Տ Ա Ղ

Սոյն տաղը, նմանաձայն բառերով յերևրուած, արտագրուած է Ս. Աթոռոյս Թիւ 807 Զեռագրէն, որ օրինակուած է 1732 թուին, որուն համաձայն հեղինակն է Սուլիա Վարդապետ: Նոյնը կը գտնուի նաև մեր Թիւ 677 Զեռագիր ժողովածոյին մէջ «Օրհնութիւն Ռաւնաւորակերպ» վերնագրով, Աղիսանդր Վարդապետի անունով, և 1734 թուականով: Այս վերջինին կարևոր տարրերով իւնենիր կը նշանակենք լուսանցքի վրայ:

Տալս այս շափեալ ի նըւասեւ, ⁽¹⁾
ի մեկապատր Սուլիասեւ, ⁽²⁾
սնուամբ միայն բանասիրեւ,
սոսկ ձայնութեամբ վարդապետեւ: ⁽³⁾
Ըստ այբուբենից տառից բերեւ
թէ զինչ սնուն Տեառն կոչեւ,
ձեզ տեսողաց վիճից ժրեւ
բանս արգելի ⁽⁴⁾ թերեւս իցեւ:

Այն օրհնութիւն տայ արարչին
անուր, աներբ, անսահմանին,
անեղ, անհաս, անքանակին, ⁽⁵⁾
անճառ, անբաւ, անվաղջանին: ⁽⁶⁾

Բնն ըղիւէ բարբառ բանին
բնութեան ⁽⁷⁾ բարոյ բարեբարին
բանականաց բաշխող զբարին
բարեխնամող բազմողորմին:

Գնմն գովէ զգլուխ գոյին
զեր գերաբուն գերաբունին
գեղազինեայ ⁽⁸⁾ գերաշխարհին
գտիչ գթած գեղեցուկին:

- (¹) Տաղաշափեալ ի նուասեւ:
(²) Ի մեկապատր յԱղեքառնորէ:
(³) Սուկաձայնեալ վարդապետէ:
(⁴) Երգելի:
(⁵) Անհատ անբաւ անվաճանին:
(⁶) Անժամ և անկէտ անսկզբանեանին:
(⁷) Բնութեամբ:
(⁸) Գերազինեայ:

Դայն դաւանի դատաւորին
զատող դիտող գործոց ներքին
դառնացելոց մեղօք դրդին
դնել հայցէ զգեղ դիրին:

Են երգէ զեռ երանին
երեքանձնեայ եզականին
երեքսրբեան երգ՝ երկնային
եզանակէ յերկնաւորին:

Ջայն զարթուցեայ զամենեսին
զարմանալ տայ ընդ գործս անքնին
զինուորութիւնք զուարթնոց զարմին
զամենազօրն օրհնէ զօրին: ⁽⁹⁾

Էն է ասէ էականին
էակցին իւր եւ փառակցին
որ էն եւ է ըստ կոյս թըլին
էից էակ եօթանց դասին:

Ըթն ընթադրեալ ընդ ընկերին
ընտրէ զընտիր ք[ան] ⁽¹⁰⁾ ընտրողին
ընծռելով ընծայ ըղծին
ընդհանրակերտ ընդունողին:

Թօն թարգմանէ գանուռ մեծին
թագազարդեալ թագաւորին
թախանձանօք թախձեալ սրտին
թող Տէր ասէ զմիւս անծին: ⁽¹¹⁾

Ժէն ժամանեալ ժրութեամբ նովին
ժուժկալ ժրտէ վասն իւր անծին ⁽¹²⁾
առ Տէր Յիսուս Հօր միածին ⁽¹³⁾
զի կապ մեղացըն լուծանին: ⁽¹⁴⁾

Ինք իսկ ասէ իսկականին ⁽¹⁵⁾
եւ ինքնակամ ինքնազոյին
ինքն ինքեան ինքնիմաստին
եւ ի սկզբանց ի սկզբանին:

Լիւումն լոյս լսի լաւին
լուսեղինաց լուսաստեղծին

լուտացելոց լուացողին
լուսապայծառ լուսաւորին:

Խէն խոստովան խորոց սրտին
խօսի գխորհուրդ խնամողին
խրախոյս խրախճան խնկեալ խայրին
խաղաղութեան խրատ խոնարհին:

Ծայն ծաւալէ ծիր ծաղկածին
ծղիք ծիրան ծոցոյ ծննդին
ծիծաղական ծածկագիտին
ծախիչ ծննդոցըն ծանակին:

Կենն կամաց կենարարին
կամակատար կարեկցողին
կրկնալըտակ կայթուած ⁽¹⁶⁾ կողին
կոթող կանգնեալ կաղկանձողին:

Հօրն հետեւեալ հօր հրգօրին
համարծակի առ հուպ հոգին
հրաշապարոյր համբոյր հարսին
հեղիկ հայցէ հառաչագին:

Ջայն ձօնելով ձրաձեռին
ձեռնածգեալ ձայնարծակին
ձանձախարիթ ձանձոյթ ձեւին
ձեռն տուեալ ձիւնացուցին:

Ղատըն ղեկով ղեկավարին
ղօղորդեալ ընդ ծով կենցաղին
ղօղանդողաց ղօղեալ ղեղին
ղամպարափայլ ղորդեալ յերկինս:

Ճէն ճշմարիտ ճանապարհին
ճոխ ճառագայթ ճաճանչ արփին
ճակատամուղ ճողոպրողին
ճապուճ ⁽¹⁷⁾ ճաշակ ճարակետողին:

Մենն մաննայ մեզ մարգողին
մանուկ մատաղն է ⁽¹⁸⁾ միածին
մարմնով Մանուէլ մարդկան միջին
մեծ մխիթար մարդասիրին:

Թին Թիսուսի յարակալին
յաւէտ յարգիչ յարմարողին
յոյս յորդորիչ յարկըն վերին
յաւիտենից յաւիտենին:

(9) Ջի ամ. զօրն օրհնէ եզօրին:

(10) Բանս:

(11) Թող Տէր ասէ զմեզս իմ անծին:

(12) Ժուժկալ ժրտէ առ ժտօղին:

(13) Ժամանակս այս վատ ժայտքողին:

(14) Ժառանգեցօ զկենսն վերին:

(15) Ին իսկ յամէ իսկականին:

(16) Կաթված: (17) Ճապուճ: (18) մատաղ է:

Նուէն ներքողիչ նորոգողին
նոյն եւ նրման նախաստեղծին
նուագունէ ⁽¹⁹⁾ նիշ ներքողին
նախախնամող նախնակերտին :

Շայն շարադրէ շարունակին
շարժուն և անշարժ շարագրողին
շնչականաց շարժ շնորհողին
շնորհածիր շնորհազարդին :

Ոն ովսաննայ ողոգումին
ուրախութեամբ գովէ զորդին
որդ որդորն ⁽²⁰⁾ ողորմածին
ուրս ողորէ ողորմագին :

Ձայն չնաշխարհիկ չքնաղ բարին
չիք չափ բարւոյ չար չունողին
միշտ յարաժամ հետեւողին ⁽²¹⁾
եւ առ բարիս ցանկացողին : ⁽²²⁾

Պէն պատմագիր պատուոյ պետին
պարապարփակ պետականին
պանծայ պանուռով պարզեւողին
պերճապանոյճ պատուականին :

Ջէն ջատագով ջահաւորին
ջնարաշար ջոկամանին ⁽²³⁾
ջանիւ ջրոյ ջերմ արտասուին
ջնջիլ ջջիւեալ միւր ջովթակին :

Ռան ռաւացի ռահ գործողին
ռամիկ ռամուտ ռամէ ռետին
ռոնիկն ռատ ⁽²⁴⁾ իւր ծառային
ռակեցելոց բաշխէ ռաբին :

Սէն սրովբէիւք ⁽²⁵⁾ սրբասացին
սարսափելի եւ սոսկալին
սխրասարաս եւ սքանչելին
սուրբ սուրբ սուրբ Տէր Սաքաւօթին :

Վեջն վերին վարդապետին
վայելչակերպ ⁽²⁶⁾ վճիտ վիմին

վերամբարձեալ վեհագունին
վերականցաղ վարդիւթունին :

Տիւնն տնտես տիրականին
տնօրէնութեան Տեառն տօնին
տննչալի տուր տեղ տարափին
տարածատիպ տես տննչալին :

Րէն բարունւոյ բննատեսին
բարունաբար բետոր բամին
բամեալ բազիկ բախջան բոտին
բամկականաց բնականին :

Յօն ցնծութեան ցոյցք ցանկալին
ցօղէ ցնցուղ ցօղ ցաւալին
ցորբան ց' ըանցեալ ⁽²⁷⁾ ցեղ ցուցանին
ցաւակցութեամբ ցանկ ցնծասցին :

Իիւնն լիւթիւ զմեզ լիւթողին
լիւսէ լիւսմամբ լիւս ներքողին
լիւծեալ լիւնօք լիւանդ հոգին
լիւսեա լիւթս լիւ[ր]աքանչին :

Փիւրն փողէ զփառքս Փրկին
փղծկեալ փարի առ փեսային
փութայ փրկել զփորձեալ փրխին
փայլականափառ ⁽²⁸⁾ փայլեալ յարփին :

Քէն Քրիստոսի քաւեցողին
քարոզ քնար քաղբա ⁽²⁹⁾ քրբմին
քաւ քեզ Քրիստոս քննիլ սրտին
քանցել անքաւ զանքաւելին : ⁽³⁰⁾

Հրատ. Ն. ԵՊՍ. ԾՈՎԱԿԱՆ

⁽¹⁹⁾ Նուագանուէր : ⁽²⁰⁾ Որթ յորջորջեալ :

⁽²¹⁾ Ձարչարանօք անչարչարին :

⁽²²⁾ Ձանարզ չարեաց չու տա յերկին :

⁽²³⁾ Ջնարանար ջոկ ամենին :

⁽²⁴⁾ Ռոնիկ առատ : ⁽²⁵⁾ սերբէք :

⁽²⁶⁾ Վայելչաւեպ :

⁽²⁷⁾ ցանցեալ :

⁽²⁸⁾ Փայլակնափայլ :

⁽²⁹⁾ քաղբան :

⁽³⁰⁾ Տաղս այս չափեալ աւարտեցաւ,
ճաղար հարիւր թիւ ցանգեցաւ,
Երբեայտառնիկ մօւ հոգեւելին բարդեցաւ,
Եւ երեքիկ ընդ առօրցիկ չաղկապեցաւ :